

ПРОФІЛЬ ПРОГРАМИ

1. Загальна інформація	
Назва програми	медіаарттерапія
Шифр програми	СП/2025/003
Тип програми за змістом	Спеціальна професійна (сертифікатна) програма підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників
Форма навчання	Змішана (очно-дистанційна)
Цільова група	Для науково-педагогічних працівників закладів освіти, методистів ресурсних центрів, викладачів-тьюторів (організаторів) дистанційного навчання, практичних психологів
Передумови навчання за програмою	Наявність ступеня магістра Проходження опитування для діагностики рівнів медіаторчості, медіаграмотності і застосування цифрових технологій та ШІ в професійній діяльності
Найменування замовника освітніх послуг у сфері професійного навчання за програмою	Відокремлений структурний підрозділ «Київський фаховий коледж морського і річкового флоту та транспортних технологій» Державного університету інфраструктури та технологій
Найменування партнера (партнерів) програми	
Обсяг програми	3 кредити ЄКТС
Тривалість програми та організація навчання	Загальна тривалість програми: 96 годин (3 очних модулі по 2 дні раз на місяць, між модулями – лекції та практичні в онлайн-форматі).
Мова(и) викладання	Українська.
Напрямок(и) підвищення кваліфікації, який (які) охоплює програма	Напрямок - практичні психологи, соціальні педагоги закладів освіти галузі знань 053 Психологія: 05 Соціальні та поведінкові науки; педагогічні працівники закладів освіти галузі знань: 011 Освітні, педагогічні науки: 01 Освіта / Педагогіка; викладачі спеціальностей «Психологія», Соціальна педагогіка», «Соціальна робота»
Перелік професійних компетентностей, на підвищення рівня яких спрямовано програму	Інтегральна компетентність. Загальні компетентності: психологічні (гнучкість, етичність, повага у соціальних стосунках та налагодження продуктивної комунікації з усіма учасниками освітнього процесу, творчий пошук; медіакомпетентність, здатність до медіаторчості; рефлексія). Фахові компетентності: спілкування через засоби медіамистецтва; мобілізація творчого потенціалу людини, включення його внутрішніх механізмів саморегуляції та зцілення цифровими засобами; здатність створювати медіаарттерапевтичні інструменти втручання, впроваджувати їх в реабілітаційні та корекційні, розвиткові та формувальні заходи.
Укладач	Розробник: кандидатка психологічних наук, старша наукова

**ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПОЛІТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор Інституту соціальної та
політичної психології
_(Микола Слюсаревський)

«___» _____ 2025 року

**Спеціальна професійна (сертифікатна) програма підвищення кваліфікації
педагогічних та науково-педагогічних працівників**

МЕДІААРТТЕРАПІЯ

Програма

курсу підвищення кваліфікації (стажування) для практичних психологів,
соціальних педагогів та викладачів спеціальностей «Психологія», «Соціальна
педагогіка», «Соціальна робота».

за напрямом: С4 Психологія; А1 Освітні науки: Освіта

Шифр програми	СП/2025/003
Навчальний рік	2025
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська

забезпечення психологічної підтримки та адаптації у період воєнного стану та після його
припинення чи скасування
спеціальні професійні (сертифікатні);

Затверджено та рекомендовано до друку Вченою радою Інституту соціальної та політичної
психології НАПН України (протокол № 7/25 від «23» червня 2025 року)

Рецензенти:

Скнар Оксана Миколаївна – кандидатка психологічних наук, старша наукова співробітниця
відділу психології політичної поведінки молоді ІСПП НАПН України
Мова Людмила Вікторівна – докторка педагогічних наук, кандидатка психологічних наук,
професорка каф. психології та гуманітарних дисциплін Національної академії керівних
кадрів культури і мистецтв

програми	співробітниця відділу психології масової комунікації та медіаосвіти Інституту соціальної та політичної психології НАПН України Вознесенська Олена Леонідівна . voznesevska@gmail.com
2. Загальна мета	
<p>Метою дисципліни є отримання теоретичного підґрунтя та практичного досвіду використання методик медіарттерапії, розкриття особистісного потенціалу учасників курсу підвищення кваліфікації та розвиток їх здібностей до медіаторчості, відповідно до вимог системи якості підготовки науково-педагогічних кадрів для вирішення сучасних психолого-педагогічних проблем. Реалізації мети передбачає сприяння розвитку творчого потенціалу фахівця у цифровий час та підвищення його медіакомпетентності.</p> <p>Досягнення мети передбачає розв'язання таких завдань:</p> <ul style="list-style-type: none"> • підвищення компетентності слухачів щодо новітніх технологій в галузі арттерапії; • забезпечення більш глибокого розуміння слухачами науково-методичних засад застосування медіарттерапії в освітньому середовищі; • вдосконалення практичних навичок і умінь, необхідних для професійної діяльності; • набуття досвіду практичного застосування різноманітної медіаторчої діяльності в групі; • формування та розвиток здібностей до медіаторчості; • підвищення медіакомпетентності та розширення можливостей медіакомунікацій. 	
3. Очікувані результати навчання	
знання	<ul style="list-style-type: none"> • основних понять, напрямів, видів арттерапії, функцій, форм у межах практики допомоги особистості; • визначення, сутнісних ознак, особливостей та механізмів застосування медіарттерапії; • визначення, типології медіатравм в контексті медіаактивності; • методології застосування цифрової фотографії та кінопродукції в практиці допомоги особистості: особливостей застосування фототерапії в епоху цифрової фотографії; принципів проведення медіаклубів та аналізу медіапродуктів з терапевтичною метою; • принципів застосування медіаторчості як засобу подолання наслідків психотравмування; • візуально-нарративних засобів медіаторчості: мемомтворчості та блогерства.
уміння	<ul style="list-style-type: none"> • аналізувати результати сучасних досліджень у сфері медіапсихології та застосування медіарттерапії в освітньому середовищі; • розуміти постгуманістичні тенденції інформаційного суспільства і особливості застосування медіарту в терапії; • використовувати медіарттерапію для реалізації освітніх завдань та вдосконалення професійної діяльності; • запроваджувати у освітньому процесі інноваційні медіарттерапевтичні технології, створювати єдиний простір впровадження арттерапії в закладі з метою створення сприятливого здоров'язберігаючого середовища.
навички	<ul style="list-style-type: none"> • використання цифрових технологій для емоційної саморегуляції та стабілізації; • створення продуктів медіарту; • створення зображень для мемів;

	<ul style="list-style-type: none"> • створення пластилінової анімації; • застосування ШІ задля професійної діяльності.
4. Викладання та навчання (методи навчання, форми проведення навчальних занять)	
лекції, практичні заняття, самостійна робота	
5. Ресурсне забезпечення дистанційного навчання	
Назви вебплатформи, вебсайту, електронної системи навчання, через які здійснюватиметься дистанційне навчання із зазначенням посилання (вебадреси)	Zoom, Google Meet
6. Оцінювання і форми поточного, підсумкового контролю	
Критерії оцінювання та їх питома вага у підсумковій оцінці (%)	відвідування занять - 60%; проходження дистанційного навчання - 20%; підсумковий контроль - 20%.
Форма підсумкового контролю	Презентація власних медіаторчих проєктів (фотопрезентацій, фотоколажів, відеофільмів, мемів, блогу – не менш ніж 10 постів або влогу – не менш ніж 10 відео, анімаційних фільмів тощо).

**СТРУКТУРА ПРОГРАМИ
(змішана форма навчання)**

Назва теми	Кількість годин			
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Усього
Тема 1. Арттерапія як метод зцілення особистості: вступ до теорії та практики	4	8	2	14
Тема 2. Медіа-арттерапія: визначення, сутнісні ознаки, особливості та механізми застосування	2	4	2	8
Тема 3. Медіатравма: визначення, типологія в контексті медіаактивності	2	2		4
Тема 4. Фототерапія в епоху цифрової фотографії	2	8	2	12
Тема 5. Кінотерапія: рецептивна та творча форми	2	10	2	14
Тема 6. Медіаторчість як засіб подолання наслідків психотравмування	2	16		18
Тема 7. Візуально-нарративні засоби медіаторчості: блогерство та мемотворчість як інструменти медіарттерапії	4	10	8	22
Оцінювання результатів навчання				2
Усього	18	58	16	96

ЗМІСТ програми «МЕДІААРТТЕРАПІЯ»

Тема 1. Арттерапія як метод зцілення особистості: теорія та практика

Лекція 1 (1,5 год.; дистанційно). Основні поняття та історія розвитку арттерапії. Види арттерапії. Система терапій мистецтвом. Школи сучасної арттерапії: психоаналітична, психодинамічна, гуманістична, екзистенційна, трансперсональна. Галузі застосування арттерапії та її обмеження. Механізми образотворчої діяльності. Арттерапія та заняття образотворчим мистецтвом: порівняльний аналіз. Арттерапевтичний кабінет та його оснащення. Етапи арттерапевтичної сесії. Роль та функції арттерапевта. Переваги та обмеження застосування арттерапії в соціальній сфері в часи війни. Артпедагогіка. Недирективність стилю ведення арттерапевтичної сесії.

Лекція 2 (1,5 год.; дистанційно). Види групової арттерапевтичної роботи: індивідуальна арттерапія, закрита аналітична група, студійна відкрита група, тематично орієнтована група. Групова динаміка в арттерапевтичній групі. Робота з групою динамікою (діагностика і планування подальшої роботи). Груповий творчий продукт: рівні аналізу та обговорення. Самопрезентація і самовідчуття в групі. Психологічна атмосфера і ступінь згуртованості групи. Арттерапія в роботі з групою згуртованістю та груповими конфліктами. Межі та способи міжособистісної взаємодії. Розподілення ролей в групі.

Лекція 3 (1 год.; дистанційно). Діагностичний потенціал арттерапевтичних матеріалів і методик та інтерпретація в арттерапії. Межі арттерапевтичної діагностики. Проективний малюнок і арттерапія. Образотворчі критерії діагностики малюнка в арттерапії: композиція, вибір засобів втілення задуму тощо. Засоби обговорення творчого продукту: герменевтичний підхід. Матеріали для образотворчої діяльності та особливості використання для роботи з різними проблемами клієнта. Діагностичні ознаки, що виявляються при аналізі низки малюнків. Композиція в малюнку. Колір. Рамки малюнку.

Практичне заняття 1(1 год.). *Техніка «монотипія», арттерапевтичні вправи на знайомство.*

Створення *хоку* як арттерапевтична вправа.

Практичне заняття 2 (1 год.). *Методика групової роботи «Тетралема навчання» (модель структурних розстановок).*

Практичне заняття 3 (2 год.). Вправа зі *створення групового малюнку «Сніданок, обід, вечеря»* (В. Л. Кокоренко, модифіковано О.Л. Вознесенською).

Практичне заняття 4 (2 год.). *Методика «Каракулі».* Різні види та можливості застосування.

Практичне заняття 5 (2 год.). Робота з *серією малюнків.*

Завдання для самостійної роботи (2 год.):

1. Намалювати малюнки, які б відображали ваше власне відчуття, розуміння та бачення з перерахованих тем:

- Моє тіло.
- Мій особистісний простір.
- Звичайний психічний стан близьких мені людей.
- Як мене бачать люди, як я бачу сам себе.
- Мій звичайний емоційний стан.
- Мій власний жест.
- Мій зовнішній танець.
- Мій внутрішній танець.
- Моя стихія.
- Я-реальне, Я-ідеальне.
- Мій голос.
- Біль.
- Радість.
- Мій ресурс.
- Небо.
- Годинник.

- Міст.

Тема 2. Медіа-арттерапія: визначення, сутнісні ознаки, особливості та механізми застосування

Лекція 1 (1 год.; дистанційно). Відмінності сфери мистецтва від пізнання та дії за І. Кантом. Визначення та особливості сучасного (актуального) мистецтва. Мистецтва нових медіа чи електронні мистецтва. Різновиди медіа-арт. Особливості медіа-арт з т.з. соціальної психології. Вплив соціальних контекстів на сучасне мистецтво. Медіа-арт як окрема частина сучасної культури. Спрямованість медіа-арт на комунікацію. Функції медіа-мистецтва: саморегуляція медіакультури і виховання людини нового типу. Особливості постмодернізму як напрямку в мистецтві. Особливості арттерапії в епоху постмодерну.

Лекція 2 (1 год.; дистанційно). Визначальні риси медіаарттерапії. Механізми терапевтичного впливу в медіаарттерапевтичному процесі. Розвиток медіакомпетентності в процесі медіаторчості. Піксіляція як виразний прийом анімації в медіаарттерапевтичній роботі. Створення відеороликів як засобів впровадження у повсякденному житті мотиваційного особистого матеріалу. Дослідження саспенс як традиційної форми переходу з одного простору в інший. Дослідження маніпуляції в медіаарттерапевтичній роботі.

Практичне заняття 1 (4 год.; дистанційно). Вивчення продуктів актуального мистецтва за допомогою фото та відео. Обговорення в малих групах.

Завдання для самостійної роботи (2 год.). Відвідування виставки актуального мистецтва. Написання есе на тему своїх вражень від виставки та розміщення його у власному блозі чи сторінці (групі) в соціальній мережі.

Тема 3. Медіатравма: визначення, типологія в контексті медіаактивності

Лекція 1 (2 год.; дистанційно). Нові загрози інформаційної доби. Медіапсихологія – нова галузь дослідження і її потужний потенціал вирішення проблем інформаційного суспільства. Поняття «інформаційна війна», «пропаганда». Медіакомпетентність як засіб протидії деструктивним інформаційним впливам медіа. Медіаактивність особистості як показник її медіакомпетентності. Визначення медіатравми. Новинне травмування. Захисні стратегії від медіатравмування: блокування сприйняття, емоційне оніміння, знецінення, та ознаки медіатравмування українського суспільства: відмова від відповідальності за своє життя, надмірна пильність, підвищений рівень тривожності тощо. Критерії медіаактивності: контактний, комунікативний, когнітивний, творчий. Рівні медіаактивності. Типи медіатравм. Стратегії опанування колективної кумулятивної травми.

Практичне заняття 1 (2 год.; дистанційно). Групове обговорення типів медіатравм та засобів подолання наслідків медіатравмування. Супервізія (інтервізія) випадків медіатравмування з власної практики учасників.

Тема 4. Фототерапія в епоху цифрової фотографії

Лекція 1 (2 год.; дистанційно). Дослідження природи фотографії. Положення П. Бурдье щодо фотографії. Реальність очима фотографа: особисте бачення світу або певний авторський задум. Особливості фотографії як засобу відображення реальності за Р. Арнхеймом. Цифрові можливості фотомистецтва. Поняття «медіаперцептивна комунікація» за Н.І. Череповською. Вирішення завдань соціалізації особистості за допомогою фотозображень. Функції фотографії в психотерапевтичній роботі. Фототерапія як різновид медіарттерапії в цифрову добу: різні підходи до визначення. Відмінності фототерапії від терапевтичної фотографії. Дослідження і обговорення особистих фотографій та пов'язаних з ними емоцій, асоціацій та почуттів. Техніки фототерапії за Д. Вайзер. Творча активність з готовими

фотографіями. Діалог з фотографічними образами. Діагностика в арттерапії за допомогою фотозображень. Особливості використання фотопортретів у терапії. Феномен «селфі». Використання аналізу серії фотографій клієнта. Ландшафтна фототерапія. Фотоарттерапія Дж. Фріреара та І. Корбіт. Створення фотоальбому. Метод «фотографії, що реконструює» Р. Мартіна і Йо Спенсера. Ризики застосування фотографій. Зцілення від колективних травм: фотографія як відображення певного історичного періоду.

Практичне заняття 1 (2 год.). Робота з готовими фотозображеннями. Аналіз, діагностика (робота в малих групах).

Практичне заняття 2 (2 год.). *Методика:* створення фотоколажу «Мій дім».

Практичне заняття 3 (2 год.). *Методика:* створення цифрового фотоколажу на тему: «Моя щаслива сім'я» із власних сімейних фотографій.

Практичне заняття 3 (2 год.; дистанційно). Створення серії фотозображень на запропоновані теми та поширення їх у власному блозі чи сторінці соціальної мережі.

Завдання для самостійної роботи (2 год.):

1. Створити власну колекцію кататимних фотозображень.
2. Підготувати серію фотозображень для роботи з фотоколажем на тему «Мій дім».
3. Підготувати серію фотозображень на тему «Моя сім'я».

Тема 5. Кінотерапія: рецептивна та творча форми

Лекція 1 (2 год.; дистанційно). Кіномистецтво як складне мультимодальне мистецтво з естетичними якостями театру, руху, літератури, образотворчого мистецтва та звуку. Фотографічна природа кінозображення. Кінофільм в просторі масової комунікації. Тенденції розвитку кінематографа. Класифікація продуктів кіномистецтва. Соціальні механізми формування кінематографічних штамів і стереотипів. Монтаж як основа кіномистецтва. Дві моделі кіноперегляду. Досвід використання кінофільмів у психології:

методика А. Менегетті, кінойога Т. Спаркса, підхід у роботі з фільмами Г. Соломона, «Фільмотерапія, що режисується» С. Красіна, сінематерапія А. Же Ву. Метапозиція глядача для подолання опору. Порівняння різних підходів до кінотерапії. Метафора як механізм впливу в кінотерапії. Мова образів кінопродукту. Навчальні та терапевтичні цінності використання кінотерапії. Основні механізми сприйняття кінофільму. Форми проведення кінотерапії. Галузі застосування кінотерапії. Завдання, які можна вирішувати за допомогою кінотерапії. Функції кінотерапевта. Ресурсні можливості технології медіаклубу як засобу роботи з травмівними переживаннями. Різні форми проведення медіаклубу: традиційна (рефлексія емоцій, почуттів, аналіз сприйнятого, дискусія), рольова, стоп-кадр тощо. Критерії підбору фільму для перегляду. Шляхи подолання колективної травми за допомогою кінотерапії.

Практичне заняття 1 (2 год.). Медіаклуб у роботі з почуттями (сором'язливістю, страхами, образою тощо) з подальшим вираженням почуттів в образотворчій діяльності в роботі з методикою «Мандала» з метою розвитку психоемоційної культури, подолання наслідків психотравмівного досвіду.

Практичне заняття 2 (2 год.). Медіаклуб у роботі з травмівними переживаннями, пов'язаними з війною, з подальшим вираженням почуттів в образотворчій діяльності та русі (робота з анімаційними фільмами «Конфлікт», «Міст» тощо).

Практичне заняття 3 (4 год.). Створення короткометражного документального фільму на обрану тематику за допомогою мобільного телефону. Монтаж відеофільму. Перегляд та обговорення в групі створених фільмів.

Практичне заняття 4 (2 год.). Робота з кінопродуктами з педагогічною метою, з екзистенційними і світоглядними питаннями (перегляд кінофільмів та подальше обговорення в групі).

Завдання для самостійної роботи (2 год.). Зробити власний «плей-лист» фільмів для застосування в кінотерапії на визначену тематику.

Тема 6. Медіаторчість як засіб подолання наслідків психотравмування

Лекція 1 (2 год.; дистанційно). Медіаторчість як основа інновацій. Медіаторчість – найвищий рівень медіаактивності. Феномен спільної медіаторчості. Види спільної діяльності за Л.І. Уманським. Артмарафон як медіарттерапевтична методика. Медіаторчі засоби для профілактики та відновлення психічного здоров'я особистості: творчий компонент, можливість поділитися власним творчим досвідом з іншими, ознака асинхронності. Створення анімаційних фільмів як медіарттерапія.

Практичне заняття 1 (2 год.; дистанційно). Застосування хмарної платформи Zoom в груповій роботі для підтримки соціальної взаємодії та зменшення емоційної напруги: бібліотерапевтична *гра* «Буриме», *методика* «Спільний малюнок онлайн» (за Луценко О.В.).

Практичне заняття 2 (2 год.; дистанційно). Знайомство з діагностичними методиками оцінки рівня медіаторчості.

Практичне заняття 3 (2 год.). Методологія покадрового оживлення паперової проєкції задля реалізації тілесних відчуттів (за О.Є. Голубевою та Н.О. Обуховою). Використання маніпуляцій з візуальним прототипом як форма тілесно-орієнтованої роботи. Екологічне проживання травмівного емоційного досвіду через гру з маріонеткою. Проєкція рухів маріонетки на власне тіло.

Практичне заняття 4 (6 год.). Створення пластилінової анімації (групова робота): підготовка (розробка ідеї, сценарію, режисури, створення образів персонажів тощо), зйомка (безпосереднє оживлення персонажів).

Практичне заняття 5 (2 год.). Монтаж анімаційного фільму.

Практичне заняття 6 (2 год.). Медіаклуб: перегляд створеного анімаційного фільму та обговорення в групі (дискусійна форма роботи медіаклубу).

Тема 7. Візуально-нарративні засоби медіаторчості: блогерство та мемомтворчість як інструменти медіарттерапії

Лекція 1 (2 год; дистанційно). Феномен блогерства. Відмінності блогу та традиційного щоденника: перетин приватного та суспільного. Відеоблогерство. Функції блогу. Стратегії комунікації в блогах. Мотиви створення блогу. Види блогів. Загальні страхи та позитивні аспекти, пов'язані з веденням блогів. Переваги застосування блогерства як формату медіаосвітньої інновації. Психотерапевтичні ефекти блогерства. Ігри з ідентичністю.

Лекція 2 (2 год; дистанційно). Мем – одиниця культурної інформації. Мемотворчість: визначення мемів та їхня роль у подоланні наслідків колективного травмування війною. Мемотворчість як інструмент медіарттерапії для великих спільнот. Аналіз мемів. Застосування ШІ для створення мемів. Робота GPT з рутинними завданнями. Порівняння популярних моделей ШІ та їх режимів. Створення зображень, відео, музики, голосу за допомогою ШІ.

Практичне заняття 1 (2 год.). Поєднання фототерапії та блогерства: створення текстів до обраних фотографій як кататимних образів.

Практичне заняття 2 (2 год.). Створення мемів на обрану тематику.

Практичне заняття 3 (2 год.). Застосування ШІ для створення зображень на обрані теми.

Практичне заняття 4 (2 год.). Створення плану і тем текстів для власного блогу.

Практичне заняття 5 (2 год.). Створення першого тексту для власного блогу, підбір фотозображень.

Завдання для самостійної роботи (8 год.). Ведення власного блогу (сторінки в соціальній мережі).

**Форми творчих медіаторчих проєктів
для підсумкової атестації:**

презентація медіаторчих продуктів, відеофільм, блог, влог, анімаційний фільм, тощо.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Творчий конкурс продуктів медіаторчості (презентацій, фотоколажів, відеофільмів, мемів, блогу – не менш ніж 10 постів або влогу – не менш ніж 10 відео, анімаційних фільмів тощо). Проходження опитування для діагностики динаміки рівнів медіаторчості, медіаграмотності і застосування цифрових технологій та ШІ в професійній діяльності.

ДОСТУП ДО ПРОГРАМИ ТА ВИЗНАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Інститут забезпечує відкритість і доступність інформації про кожну програму підвищення кваліфікації для педагогічних працівників шляхом її оприлюднення на своєму веб-сайті (<https://ispp.org.ua/>). Усім учасникам освітнього процесу своєчасно надається доступна і зрозуміла інформація щодо цілей, змісту та програмних результатів навчання.

ОПРИЛЮДНЕННЯ

Протягом 15 календарних днів після видачі документів про підвищення кваліфікації Інститут оприлюднює їх перелік на своєму веб-сайті. Перелік містить таку інформацію: прізвище та ініціали фахівця, який пройшов підвищення кваліфікації; форму, вид, тему (напрямок, найменування) та їх обсяг (тривалість) у годинах або кредитах ЄКТС; дату видачі та обліковий запис документа про підвищення кваліфікації.

ЛІТЕРАТУРА, ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ, ОБОВ'ЯЗКОВІ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ

Нормативно-правові документи:

1. Кабінет міністрів України Постанова № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (2019). *Взято з* <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text>
2. Кабінет міністрів України Постанова № 1133 «Про внесення змін до Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (2019). *Взято з* <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1133-2019-%D0%BF#n20>
3. Міністерство освіти України (2017). Про проведення всеукраїнського експерименту за темою: “Стандартизація наскрізної соціально-психологічної моделі масового впровадження медіаосвіти у вітчизняну педагогічну практику” на базі навчальних закладів України. (Наказ № 1199). *Взято з* <http://mediaosvita.org.ua/book/nakaz-mon-pro-provedennya-vseukrayinskogoeksperymentu/>.
4. Національна академія педагогічних наук України (2010). Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (Постанова Президії від 20.05.2010 р. Протокол №1-776-150). *Взято з* <http://mediaosvita.org.ua/2013/11/18/kontseptsiia-vprovadzhennia-mediaosvity-v-ukraini/>
5. Національна академія педагогічних наук України (2020). Про розширення експериментальної діяльності за темою «Стандартизація наскрізної соціально-психологічної моделі масового впровадження медіаосвіти у вітчизняну педагогічну практику». (Постанова Президії № 1-2/10-150 від 17 вересня 2020 р). *Взято з* http://mediaosvita.org.ua/wp-content/uploads/2020/10/Postanova-NAPN-1-2_10-150-vid-17.09.2020.pdf

Основна література:

1. *Арттерапія дітей у часи війни: методичний посібник / за заг. ред. О. Вознесенської, О. Луценко, М. Перун. Київ: ФОП Назаренко Т.В., 2023. 118 с.*
2. Балашова, О. Net. Art і парадокси сучасного мистецтва. (2009). *Філософська думка. № 6. С. 81-90. (рос.)*
3. Вознесенська, О. Л. (2020). Арт-вітаміни від Арт-терапевтичної асоціації: онлайн-проект психологічної допомоги населенню під час пандемії covid-19. *Простір арт-терапії. Вип. 2 (28).*
4. Вознесенська, О. Л., Сидокіна, М.Ю. (2016). *Арт-терапія у подоланні психічної травми* : практ. посіб. Вид. 2-ге, випр. та доп. Київ.
5. Вознесенська О. Л. (2016). Використання мандали в медіаосвітніх заняттях. В *Простір арт-терапії* : зб. наук. Праць. Київ: УМО, ВГО «Арт-терапевтична асоціація». Лушин П. В., Чуприков А. П. та ін.. Вип. 2 (18), 4–22.
6. Вознесенська О. Л. (2017). Імпліцитна типологія медіатравм в контексті медіаактивності особистості. В *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Медіатравма в умовах інформаційної війни:*

психологічний та педагогічний аспекти» (20-21 червня 2017 р.). <http://mediaosvita.org.ua/book/voznesevska-o-l-implitsytna-typologiya-mediatravm-v-konteksti-mediaaktyvnosti-osobystosti/>.

7. Вознесенська, О.Л. (2017). Медіа-арттерапія: визначення, сутнісні ознаки, особливості та механізми впливу. *Простір арт-терапії*. Київ, вип. 2 (22), 4–15.

8. Вознесенська О.Л. (2023). Медіаарттерапія в роботі з травмами війни у дітей та підлітків. *Простір арт-терапії*. Вип. 2 (34). С. 4-27. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741453/>.

9. Вознесенська, О.Л. (2020). *Медіа-арттерапія як засіб подолання наслідків і профілактики психотравми*: Практичний посібник. Київ, Вид. 2е: стереотипне.

10. Вознесенська О. Л. (2022). Меми як засіб медіа-арттерапії в подоланні колективної травми війни. *Простір арт-терапії*. (32). С. 4–18. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/734433/>.

11. Вознесенська О. (2023). Ризики та обмеження застосування арттерапії в час війни. В *Арттерапія і війна: контексти і досвід практичної роботи* /за заг. ред. Н. Кальки, Г. Одинцової. [Колективна монографія]. Львів: ЛьвДУВС. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/6082>.

12. Вознесенська, О. Л., Скнар О. М. (ред.) (2017). *Енциклопедичний словник з арт-терапії*. Київ. 312 с.

13. Голубева, О. Є. (2012). *Анімаційна студія у навчальному закладі*. Київ.

14. *Інноваційні психологічні засоби розвитку медіаосвіти в умовах екстремальної дистанційності війни: методичний посібник* (2023) / Л. А. Найдьонова, О. Вознесенська, Н. Л. Дятел, Н. Ф. Умеренкова Ю. С. Чаплінська, Н. І. Череповська; за наук. ред. Л. А. Найдьонової, О. Л. Вознесенської ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2023. 335 с. URL:

https://lib.iitta.gov.ua/736866/?fbclid=IwAR1B8XB9ndlPAFEBcvpCJH6vDO5yM5Gy6vQg11eqP8HcXYrtbERU35B57_k

15. *Медіаторчість в часи війни: протистояння медіатравми*: матеріали V Всеукраїнської наукової інтернет-конференції, 19 червня -23 серпня 2023 року (2023) / [за наук. ред. Л. А. Найдьонової, О. Л. Вознесенської]. Київ: ІСПП НАПН України. [електронне видання]. 78 с. URL: DOI: <http://doi.org/10.59416/ISFC3336>

16. *Соціально-психологічні та психолого-педагогічні засади організації медіаосвіти молоді : монографія* (2022) Л. А. Найдьонова (ред.), О. Л. Вознесенська, Г. В. Мироненко, М. І. Найдьонов, Н. О. Обухова, Ю. С. Чаплінська, Н. І. Череповська, Н. С. Шишко. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2022. 278 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/738060>

17. Кремень, В. Г., Сисоєва, С. О., Бех, І. Д., Вознесенська, О. Л., Гавриш, Н. В., Гончар, Л. В., Журба, К. О., Ільїн, В. В., Канішевська, Л. В., Кириченко, В. І., Комаровська, О. А., Корнієнко, А. В., Куниця, Т. Ю., Курбатов, С. В., Литовченко, О. В., Малиношевський, Р. В., Мачуський, В. В., Найдьонова, Л. А., Рейпольська, О. Д., Толочко, С. В., Федорченко, Т. Є., Харченко, Н. В., Чаплінська, Ю. С., & Шахрай, В. М. (2022). Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 4(2), 1-30. URL: <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/292>.
18. Назаревич, В.; Борейчук І. *Метафора (психологія зображення)* (2017). Київ: WISE BEE. 224 с.
19. Vosnesenska O., Lutsenko O. (2024). Children in Ukraine and the Trauma of War. In Traher C., Breen L.J. (Ed.) *The Routledge International Handbook of Child and Adolescent Grief in Contemporary Contexts*. URL: <https://doi.org/10.4324/9781003221692>.
20. Voznesenska O. (2023). Creation of animation as a method of media art therapy in working with war trauma in children and teenagers. *Art terapijski TRANSFER : časopis za art terapiju i srodne znanosti*, Vol. 1 No. 1. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/454751>.
21. Voznesenska, O. (2019). Media - Art - Therapy as a Helping Tool for the Personality in the Information Age. *European Journal of Interdisciplinary Studies*, Bucharest Economic Academy, issue 01, March. Взято з: <https://ideas.repec.org/a/jis/ejistu/y2019i01id429.html> DOI: <http://doi.org/10.24818/ejiss.2019.04>

Додаткова література:

1. Арнхейм Р. (1999). Про природу фотографії. *Психологія художньої творчості*. Мінск. 258 с. (рос.)
2. Барт Р. (2022). *Camera Lucida. Нотування фотографії*. Пер. та наук. ред.: О. Червоник. ГС «Музей Харківської школи фотографії»; МОКСОР, RED ZET Ed. 176 с. ISBN: 978-3-947922-08-6.
3. Вознесенська О. Л. (2018). Арт-терапія як засіб психосоціального відновлення особистості. В *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки* : [зб. наук. праць]; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, № 3 (29), 40–47.
4. Вознесенська О. (2013). Арт-терапевтичний простір постмодерністського часу. В *Простір арт-терапії*: зб. наук. ст. Київ: УМО, ВГО «Арт-терапевтична асоціація». Лушин П. В., Чуприков А. П. та ін. (редкол.). Вип. 1 (13), 26-37.
5. Вознесенська О.Л. (2025). Виклики цифровізації: межі медіаопосередкованості психологічної допомоги та освітнього процесу. *Проблеми політичної психології*. 17(31). DOI: <https://doi.org/10.33120/popp-Vol17-Year2025-209>

6. Вознесенська, О. Л. (2020). Екзистенційний вимір кіберсоціалізації. *Кіберсоціалізація в умовах пандемії: матеріали IV науково-практичного семінару* (м. Київ, 5 листопада 2020 р.). За ред. Л.А.Найдьонові, укладач. Н.Л. Дятел. Київ: Інститут соціальної та політичної психології НАПН України. URL: <http://mediaosvita.org.ua/wp-content/uploads/2020/11/Voznesenska-Ekzystentsijnyj-vymir-kibersotsializatsiyi-1.pdf>
7. Вознесенська О. (2024). Експертна думка щодо можливостей цифровізації в сфері освіти та допомоги особистості. *Сучасна теорія та практика соціальної роботи в Україні та зарубіжжі* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 14 – 15 листопада 2024 року). Львів : ЛНУ імені Івана Франка. С. 141-144. URL: <https://drive.google.com/file/d/1EWgSHBQII4UEIBKHrDrduy21cSfQ04y7/view>.
8. Вознесенська, О.Л. (2011). Медіаактивність як фактор становлення особистості сучасного студента. *Генеza буття особистості: II Міжнародна науково-практична конференція*, 19-20 грудня 2011 року. Київ. Том II. С. 18-25.
9. Вознесенська, О.Л. (2019). Медіаторчість як засіб розвитку соціального оптимізму в умовах медіатравматизації. *Медіаторчість в сучасних українських реаліях: протистояння медіатравми*: Матеріали науково-практичного семінару, Київ, 2019. URL: <http://mediaosvita.org.ua/wp-content/uploads/2018/08/Voznesenska-MEDIATVORCHIST-YAK-ZASIB-ROZVYTKU-SOTSIALNOGO-OPTYMIZMU-tezy-s-anotatsiyamy-1.pdf>.
10. Вознесенська О. Л., Мова Л. В. (2007). Арт-терапія в роботі практичного психолога: використання арт-технологій в освіті. Київ: Шкільний світ. 120 с.
11. Вознесенська О. (2024). Порівняльний аналіз малюнків штучного інтелекту та студентської молоді на патріотичну тематику в часи війни. В *Простір арт-терапії*. Вип. 35(1). С. 5-19. ISSN 2310-3159 URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743970/>.
12. Вознесенська, О. Л. (2020). Медіа-арт-терапія: сучасне мистецтво – відповідь на виклики сучасності. Pag. 117-122. *Studia universitatis Moldaviae*. URL: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/122754 ; DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.4557267>. (рос.).
13. Вознесенська О.Л. (2021). Візуально-нарративні засоби медіаторчості: блогерство як вид медіа-арттерапії. В *Простір арт-терапії*, 1(29), 4-17. URL: http://mediaosvita.org.ua/book/vozneseenska-o-l-blogerstvo-yak-v_y_d_-_m_e_d_i_a_-_artterapiyi/?fbclid=IwAR24Y0ILuQ11vJJEJ7ye8R6meypwJEwH0YGru7Rj_aV7174F1vtxmUboS38Q.
14. Вознесенська О.Л., Голубева О.Є. (2008). Використання кінотерапії як форми медіаосвіти. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*: Зб. статей. Київ : Міленіум. Вип. 19 (22). С. 332-339.
15. Вознесенська О. Л., Голубева О. Є. (2011). Аналіз продуктів медіаторчості дітей та молоді: ресурс розвитку медіакультури. *Вища освіта*

України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. *Психологічні науки: проблеми і здобутки*. Додаток 1 до № 2, том V (30). Київ : Гнозис, 2011. С. 398–408.

16. Вознесенська, О.Л. (2019). *Мистецтво і суспільство*. Світ сучасного мистецтва. URL: <http://mylookatcontemporaryart.tilda.ws/>

17. Вознесенська, О.Л. (2020). *Мистецтво і суспільство*. Продовження. Світ сучасного мистецтва. URL: <http://mylookatcontemporaryart2.tilda.ws/>

18. Вознесенська О. Л. (2015). Можливості арт-терапії в подоланні психічної травми. В *Психологічна допомога особистості, що переживає наслідки травматичних подій: зб. Статей*. Київ: Ін-т соціальної та політичної психології НАПН України, Представництво Польської академії наук у м. Києві, Соціально-психологічний методичний реабілітаційний центр. 98–110.

19. Вознесенська О. Л. (2022). Практика застосування селфі в медіа-арттерапії. *Простір арт-терапії*. 1(31). С. 37–50. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/733793/>.

20. Вознесенська О., Фількіна Т. (2024). Медіаторчість ветеранів війни в умовах цифрової трансформації суспільства. В *Освіта для цифрової трансформації суспільства / Edukacja dla cyfrowej transformacji społeczeństwa / Education for digital transformation of society* : монографія. У 2 т. Т. 1 ; за наук. ред. В. Кременя, Н. Ничкало, Л. Лук'янової, Н. Лазаренко. Київ : ТОВ «Юрка Любченка». 526 с. С. 354-364. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742488/1/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_%D1%821_%D0%B5%D0%BB.pdf#page=354.

21. Голубєва, О., Обухова Н. (2014). Маріонетка: ілюзія вибору. *Простір арт-терапії: ресурси зцілення: Матеріали XI міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Київ, 3-4 квітня 2014 р.)*. Київ: Золоті ворота. С. 140-143.

22. *Діагностика медіатравми в складі травматизації війною і дистанційна психологічна підтримка дитини вчителем : методичні рекомендації для психолога в закладі освіти*. (2024). Найдьонова Л.А. (ред.); автори: Череповська Н.І., Вознесенська О.Л., Найдьонова Л.А., Данилова Т.В., Найдьонов М.І., Григоровська Л.В., Чаплінська Ю.С., Умеренкова Н.Ф., Дятел Н.Л., Чуніхіна С.Л. Київ, Ін-т соц. та політ. психол. НАПН України. 77 с. URL: <http://mediaosvita.org.ua/book/diagnostyka-mediatravmy-v-skladi-travmatyzatsiyi-vijnoyu-i-dystantsijna-psyhologichna-pidtrymka-dytyny-vchytalem/>

23. *Красин С.А.* Введение в рефиссируемую фильмотерапию. Харьков: ФЛП Рубашкин, 2018. 84 с.

24. *Кривенко (Горбаль) І.* Кіно-група: навчання, просвіта, терапія. *Простір арт-терапії: творча інтеграція та трансформація в епоху плинного модерну: матеріали XV Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Львів, 16-18 лютого 2018 р.)*. Київ : Золоті ворота, 2018. С. 141-147.

25. *Кривенко І.* Психологічні механізми кінотерапії: особливості арт-терапевтичної техніки. *Простір арт-терапії: мінливість і стабільність – пошуки балансу*: матеріали XVI Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Харків, 15–17 лютого 2019 р.). Харків : СПД ФО Степанов В. В., 2019. С. 31-35.

26. *Лотман Ю.М.* Семиотика кино и проблемы киноэстетики / Ю.М. Лотман. – Таллин: Ээсти Раамат, 1973. – 92 с.

27. Найдьонова, Л.А., Дятел, Н.Л. (Ред.), & Чаплінська, Ю. С. (Уклад.). (2020). *Кіберсоціалізація*. Збірник наукових праць (2018–2021). Кропивницький: Імекс-ЛТД. URL: <http://mediaosvita.org.ua/book/kibersotsializatsiya-zbirnyk-naukovyh-prats/>

28. Найдьонова, Л.А. (ред.). (2019). *Медіапсихологія: метаморфози масової свідомості в умовах інформаційної війни*. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ. URL: <http://mediaosvita.org.ua/book/mediapsyhologiya-metamorfozy-masovoyi-svidomosti-v-umovah-informatsijnoi-vijny/>

29. Найдьонова Л.А. (2015). *Медіапсихологія: основи рефлексивного підходу*. Київ.

30. Рівень медіатравми в складі травматизації дітей війною : третій рік Російсько-української війни: аналітична записка. Інформаційний довідник. (2024). Найдьонова Л.А. (ред.); автори: Череповська Н.І., Вознесенська О.Л., Найдьонова Л.А., Данилова Т.В., Найдьонов М.І., Григоровська Л.В., Чаплінська Ю.С., Умеренкова Н.Ф., Дятел Н.Л., Чуніхіна С.Л. Київ: Ін-т соц. та політ.психол. НАПН України. URL: <https://mediaosvita.org.ua/book/riven-mediatravmy-v-skladi-travmatyzatsiyi-ditej-vijnoyu-tretij-rik-rosijsko-ukrayinskoyi-vijny/>.

31. *7 кроків до здорового медіаспоживання під час війни*. Посібник для вчителя / О. Вознесенська, Н. Дятел, Л. Найдьонова, О. Тараненко, Н. Умеренкова. IREX в Україні. 2024. 147 с. URL: https://psychologdcp.in.ua/wp-content/uploads/2025/02/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA-IREX_7-%D0%BA%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%96%D0%B2.pdf.

32. Роменець В. А. (2001). Психологія творчості. Київ: Либідь, 330 с.

33. Слюсаревський, М.М. (2021). Негативні інформаційні впливи на людину в сучасному світі: концептуальна модель. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 3(1). URL: <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/141>.

34. Титаренко Т. М. (2018). *Психологічне здоров'я особистості: засоби самопомоги в умовах тривалої травматизації* : монографія. Кропивницький, Імекс-ЛТД.

35. Череповська Н.І., Вознесенська О.Л. (2015). Медіаконтекст вияву патріотичних почуттів представниками Сходу і Заходу України. *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць. Л. А. Найдьонова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін. (редакційна колегія). Київ: Асоціація політичних психологів

України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України. Київ: Міленіум. Вип. 2 (16), 74-88.

36. Череповська, Н. І. (2020). Медіагігієна: підтримка психологічного добробуту дорослих і дітей. *Соціальний педагог*, 9-10(165-166), с. 42-49. URL: <http://mediaosvita.org.ua/book/mediagigiyena-pidtrymka-spyhologichnogo-dobrobutu-doroslyh-i-ditej/>.

37. Череповська, Н. І. (2012). Медіаперцептивна комунікація: ресурси перегляду візуальних медіатекстів. *Актуальні проблеми психології*. – Київ, Т. XII. Психологія творчості, вип. 15, ч. 1, 407–416.

38. Череповська, Н.І. (2013). Медіаперцептивна комунікація: еволюція візуального сприймання. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. Київ, вип. 32 (35), 303-311.

39. Череповська, Н.І. (2009). Медіаторчість як соціально-психологічний ресурс особистості. Типологія відеосприймання. *Актуальні проблеми психології*. Т. 12, вип. 8, 318–325.

40. *Як запобігти медіатравматизації дітей в умовах війни : рекомендації медіаіндустрії*. (2024). Найдьонова Л.А. (ред.); автори: Череповська Н.І., Вознесенська О.Л., Найдьонова Л.А., Данилова Т.В., Найдьонов М.І., Григоровська Л.В., Чаплінська Ю.С., Умеренкова Н.Ф., Дятел Н.Л., Чуніхіна С.Л. Київ: Ін-т соц. та політ.психол. НАПН України. 3 с. URL: <http://mediaosvita.org.ua/book/yak-zapobigty-mediatravmatyzatsiyi-ditej-v-umovah-vijny/>.

41. McNiff S (Ed.). (2013). *Art as Research*. Bristol–Chicago : Intellect, 240 p.

42. Muri A.S. (1998). Texture in the melting pot: Postmodernist art and art therapy. В *Art Therapy: Journal of the American Art Therapy Association*. № 15 (4), 245-251.

43. Voznesenska, O. (2018). Media-art-therapy for mental health care. *Mental Health Global Challenges XXI Century. MHGC Proceedings*. URL: <https://www.mhgc21.org/uploads/MHGC-Proceedings-2018.pdf>; DOI: <https://www.mhgc21.org/en/mhgc21/events/october2018/MHGC-Proceedings-2018/Media-Art-Therapy-for-Mental-Health-Care>

44. Vosnesenska, O, Robelot-Timtchenko, N., Speiser, V. M., Speiser, P. Mitigating collective war trauma through expressive arts therapy. *CAET*. 2. 2025.

Електронні ресурси:

1. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

2. Бібліотека НАПН. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/561/>

3. Бібліотека лабораторії психології масової комунікації та медіаосвіти ІСПП НАПН Україною URL: <http://mediaosvita.org.ua/biblioteka/>

4. Бібліотека ІСПП НАПН України. URL: <https://ispp.org.ua/elektronna-biblioteka/>